**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**
**ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**
Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти
Кафедра фінансів, обліку та економічної безпеки

***КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА***
освітнього ступеня «магістр»
на тему:

# ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Виконала студент: **ІІ** курсу, **611** групи
Спеціальності: 071 Облік і оподаткування
Освітня програма: Облік і оподаткування
Долібська Ірина Анатоліївна
Керівник: канд.екон.наук, доцент
**Осадчук Н.В.**
Рецензент: канд.екон.наук, доцент
**Білошкурська Н.В.**

Умань – 2024

**ЗМІСТ**

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ 5

1.1. Виникнення внутрішнього аудиту та його необхідність 8

1.2. Сутність поняття внутрішнього аудиту. Мета, завдання, функції та об’єкти внутрішнього аудиту 12

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА УЗАГАЛЬНЕННЯ ФОРМ І МЕТОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ 32

2.1. Організація контрольно-перевірочної роботи Державної аудиторської служби 32

2.2. Оцінка результативності аудитів законності та ефективності 42

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ 52

3.1. Основні проблеми та напрями вдосконалення системи внутрішнього аудиту 52

3.2. Шляхи удосконалення діяльності органів державного фінансового аудиту

3.2. Удосконалення програми проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів на підприємстві 63

ВИСНОВКИ 68

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 71

# ВСТУП

**Актуальність теми.** Сучасна економічна ситуація країни та діяльність вітчизняних підприємств передбачає здійснення комплексу заходів щодо удосконалення їхньої діяльності для підтримки конкурентоспроможності на ринку та підвищення прибутковості.

Внутрішній аудит як функція управління дає змогу вчасно виявити й усунути ті умови та чинники, які не сприяють ефективному веденню виробництва і досягненню поставленої мети, скоригувати діяльність підприємства й окремих його складових, встановити, які саме служби і підрозділи підприємства, а також напрями його діяльності сприяють досягненню поставлених цілей і підвищенню результативності діяльності підприємства. Внутрішній аудит у сучасних умовах відіграє важливу роль у досягненні як стратегічних, так і оперативних цілей, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та ефективне управління підприємством. Внутрішній аудит сприяє підприємству в досягненні поставлених цілей за допомогою використання послідовного та систематизованого підходу до оцінки та підвищення ефективності процесів контролю, управління ризиками, а також корпоративного управління.

Вивченням основних проблем та перспективи розвитку внутрішнього аудиту на підприємстві займалися такі вітчизняні науковці, як: Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Гуцаленко, В. Дерій, Н.І. Дорош, Т.О. Каменська, І.В. Колос, В.П. Пантелєєв та інші.

Авторами аналізувалося місце внутрішнього аудиту в системі фінансового контролю, розглядалися питання удосконалення теорії та практики внутрішнього контролю в діяльності підприємств. Але напрацювання науковців на сьогодні не вирішило весь комплекс питань, пов’язаних з удосконаленням внутрішнього аудиту. Саме це і обумовило актуальність теми дослідження.

**Мета і завдання дослідження.** Метою дослідження є комплексне

вирішення методичних і організаційних проблем розвитку внутрішнього аудиту

в Україні, розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності внутрішніх аудиторів на досліджуваному підприємстві.

Досягненню поставленої мети сприяє виконання наступних *завдань*:

- провести дослідження сутності, організації та нормативного регулюван- ня вітчизняної системи внутрішнього аудиту;
- визначити проблеми сучасного внутрішнього аудиту в Україні та розробити напрями його імплементації до вітчизняної бізнес-практики;
- уточнити понятійний апарат внутрішнього аудиту;
- оцінити необхідність трансформації системи внутрішнього аудиту відповідно до вимог часу;
- розробити документальне забезпечення та технологію внутрішнього аудиту;
- окреслити організаційно-методологічні проблеми діяльності служби внутрішнього аудиту на підприємстві та визначити напрями їх вирішення;
- обґрунтувати застосування аналітичних методів для цілій внутрішнього аудиту та сформулювати рекомендації щодо їх раціонального використання;
- сформувати концептуальні засади організації аудиторських завдань для підвищення якості та результативності внутрішнього аудиту.

**Об’єктом дослідження** є процес організації внутрішнього аудиту Державної аудиторської служби.

**Предметом дослідження** є сукупність теоретичних, методичних, організаційних і практичних положень щодо проведення внутрішнього аудиту на вітчизняних підприємствах.

**Методи дослідження.** Методологічною основою дослідження є діалектичний метод, що дозволив вивчити генезис упровадження внутрішнього аудиту у практику українського бізнес-середовища, визначити його проблеми й напрями адаптації та вдосконалення в умовах вітчизняної економіки для її інтеграції в економічний простір. Виконане дослідження базується на спостереженнях, аналітичній роботі з виявлення тенденцій розвитку внутрішнього аудиту, узагальненні результатів, теоретичному обґрунтуванні та розробках рекомендацій з удосконалення методології внутрішнього аудиту

підприємств.

У роботі використано загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, абстрагування; та методичні прийоми: узагальнення, огляд, порівняння, тестування, аналітичні процедури.

**Інформаційна база дослідження.** Інформаційною базою дослідження стали вітчизняні законодавчі та нормативні документи з питань організації діяльності з внутрішнього аудиту, стандарти та кодекси етики міжнародних професійних об'єднань бухгалтерів та аудиторів, праці вітчизняних і зарубіжних учених з теорії, методики та організації внутрішнього аудиту, матеріали науково-практичних конференцій та періодичних видань.

**Теоретичне та практичне значення роботи.** Одержані результати при написанні кваліфікаційної роботи можуть бути використані для покращення механізму проведення внутрішнього аудиту в системі державного контролю, а також при здійсненні підготовки студентів до практичних занять з даної теми.

**Структура та обсяг роботи.** Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури. Загальний обсяг роботи – 75 сторінок комп'ютерного тексту, що містить 8 таблиць та 18 малюнків. Список використаних джерел із 43 найменувань.

# ВИСНОВКИ

1. Внутрішній аудит як функція управління дає змогу вчасно виявити й усунути ті умови та чинники, які не сприяють ефективному веденню виробництва і досягненню поставленої мети, скоригувати діяльність підприємства й окремих його складових, встановити, які саме служби і підрозділи підприємства, а також напрями його діяльності сприяють досягненню поставлених цілей і підвищенню результативності діяльності підприємства. Внутрішній аудит у сучасних умовах відіграє важливу роль у досягненні як стратегічних, так і оперативних цілей, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та ефективне управління підприємством. Внутрішній аудит сприяє підприємству в досягненні поставлених цілей за допомогою використання послідовного та систематизованого підходу до оцінки та підвищення ефективності процесів контролю, управління ризиками, а також корпоративного управління.

2. Для досягнення поставленої мети було виконано наступні завдання: проведено дослідження сутності, організації та нормативного регулювання вітчизняної системи внутрішнього аудиту; визначено проблеми сучасного внутрішнього аудиту в Україні; уточнено понятійний апарат внутрішнього аудиту; оцінено необхідність трансформації системи внутрішнього аудиту відповідно до вимог часу; розроблено документальне забезпечення та технологію внутрішнього аудиту; окреслено організаційно-методологічні проблеми діяльності служби внутрішнього аудиту на підприємстві та визнено напрями їх вирішення; обґрунтовано застосування аналітичних методів для цілій внутрішнього аудиту та сформульовано рекомендації щодо їх раціонального використання тощо.

3. Комплексний аналіз наукових досліджень проблем внутрішнього аудиту показав існуючі протиріччя у поглядах на його сутність та призначення. Систематизація підходів вітчизняних і закордонних науковців дозволила сформулювати дефініцію “внутрішнього аудиту”.

4. Це регламентована внутрішніми документами підприємства діяльність з контролю, оцінюванню різних сторін функціонування підприємства та консультуванню всіх ланок управління, що здійснюється представниками спеціального підрозділу. Метою внутрішнього аудиту є надання необхідної релевантної інформації органам управління підприємства (загальним зборам, наглядовій раді, виконавчому органу) для підтримання ефективного стану системи управління ризиками та внутрішнього контролю, для досягнення стратегічних та оперативних цілей підприємства доцільними й ефективними способами.

Зміна стратегії у частині методів управління підприємством обумовила і зміну обов'язків внутрішніх аудиторів. Служба внутрішнього аудиту зазнає трансформації – відбувається перехід функцій від ревізії та контролю до оцінювача ефективності та якості стану управлінських систем підприємства.

Ефектом від діяльності служби внутрішнього аудиту є впевненість керівництва, що системи підприємства правильно побудовані, адаптовані до стратегічних цілій та функціонують належним чином.

5. Основним завданням головного спеціаліста з внутрішнього аудиту є надання об'єктивних і незалежних висновків, рекомендацій щодо функціонування системи внутрішнього контролю та її удосконалення; удосконалення системи управління; запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання коштів; запобігання виникнення помилок чи інших недоліків у діяльності.

6. Таким чином, розглянувши питання організації внутрішнього аудиту на підприємстві, можна зробити такі висновки:

- внутрішній аудит – складова загального аудиту, організованого на економічному суб'єкті в інтересах його власників і регламентованого його внутрішніми документами з дотримання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, охорони власності і надійності функціонування системи внутрішнього контролю;

- особливість внутрішнього аудиту полягає в тому, що він відбувається в момент здійснення і документального оформлення господарських операцій, що дає змогу своєчасно виявити недоліки в роботі і вживати відповідних заходів до

їх попередження;

- головна мета внутрішнього аудитора – визначити, чи має фінансова звітність підприємства суттєві порушення;

висновки і рекомендації внутрішніх аудиторів повинні сприяти скоро- ченню витрат і підвищенню ефективності діяльності підприємства, цим самим створюючи умови для реалізації його генеральної стратегії.

7. Також доцільно в усіх галузях економіки, на кожному підприємстві запровадити систему внутрішнього аудиту з тим, щоб за цю роботу відповідала конкретна особа чи спеціальний відділ. Асигнування на утримання такої аудиторської служби слід здійснювати за рахунок виявлених внутрішнім аудитом резервів підвищення ефективності роботи підприємства, зниження собівартості й збільшення прибутків.

Основну увагу внутрішньому аудитору слід приділяти перевірці тих показників фінансово-господарської діяльності підприємства, які можуть позитивно вплинути на ефективність виробництва. Така перевірка має спрямовуватися на попередження (профілактику) відхилень від нормативно-правових актів чи зловживань. Важливо також ретельно дослідити ті господарські операції, які мають бути документально оформлені й своєчасно відображені в облікових регістрах та у фінансовій звітності.

8. Отже, внутрішній аудит контролює раціональне витрачення матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, дотримання законності господарських операцій, виявлення допущених зловживань чи порушень.

У процесі діяльності служба внутрішнього аудиту виконує різноманітні аудиторські завдання. В роботі виділено найбільш актуальні на сучасному етапі напрями аудиту, а саме: внутрішній аудит прийняття управлінських рішень; внутрішній аудит фінансовій звітності; внутрішній аудит бізнес-процесів.

# СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ


1. Бардаш С. Предмет і об’єкт контролю як галузі наукових знань і практичної діяльності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. № 6. С. 55-61.
2. Білуха М.Т. Курс аудиту: підручник. Знання», КОО, 1999. 574 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Аудит: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» для ВНЗ. ПП «Рута», 2002. 672 с.
4. Гордієнко Н.І. Аудит, методика і організація: навч. посібник для студентів економічних спеціальностей. Харків: ХНАМГ, 2007. 294 с.
5. Каменська Т.О. Внутрішній аудит. Сучасний погляд: [моногр.] К.: ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2010. – 499 с.
6. Немченко В.В., Редько О.Ю., Редько К.О. Аудит (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту): підручник. К: Центр навчальної літератури, 2012. 340 с.
7. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
8. Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.
9. Коваль Н.І. Проблеми ведення обліку виробничих запасів та шляхи їх подолання. *Розвиток бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування в аграрному секторі економіки в умовах євроінтеграції:* збірник матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф. (24 листопада 2017 р.; м. Київ). Київ : ННЦ«ІАЕ», 2017. С. 72–75.
10. Лега О.В., Коваленко М.В. Оцінка запасів при вибутті: переваги та недоліки. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти:* матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 18-20 березня 2020 р. Львів: ЛНАУ, 2020. С. 330–332.

11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2) «Запаси». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення: 20.03.2024).

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.

13. Огійчук М.Ф., Сколотій Л.О., Беленкова М.І. та ін. Фінансовий та управлінський облік за міжнародними стандартами: Підручник. К: Алерта, 2016. 1040 с.

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. 10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. 11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163.

15. Рагуліна І.І. Планування роботи служби внутрішнього аудиту. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти:* матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 18-20 березня 2020 р. Львів: ЛНАУ, 2020. С. 372–374.

16. Рагуліна І.І., Помаз Є.А. Облік і контроль матеріальних цінностей на підприємстві: теоретичні та методичні аспекти. *Розвиток бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування в аграрному секторі економіки в умовах євроінтеграції:* збірник матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф. (24 листопада 2017 р.; м. Київ). К: ННЦ«ІАЕ», 2017. С. 134–137.

17. Снісаренко Д.Я., Кулик Ю.М. Напрями удосконалення обліку та контролю виробничих запасів на підприємстві. *Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки:* тези доповідей I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ужгород, 21 квітня 2017 р.). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. С. 202–204.

18. Бутинець Ф.Ф., Бутинець Т.А. Господарський контроль як наука:

формування її складових. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки.* 2012. Вип. 1(59). С. 14–21.

19. Внутрішній аудит: нові перспективи і можливості для бухгалтера. *Фінансова академія «Актив».* URL: https://finacademy.net/certified-programs/vnutrennij-audit-i-svk (дата звернення: 21.04.2024).

20. Аудит: методика і організація : навчальний посібник Н.І. Гордієнко а ін. ; 2-е вид., перероб. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 319 с.

21. 4. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Основи аудиту : підручник. Київ : Каравела, 2016. 312 с.

22. Гуцаленко Л.В Організація обліку та аудиту основних засобів. *Економіка і суспільство.* 2017. №8 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/123.pdf (дата звернення: 18.03.2024).

23. 12.Гуцаленко Л.В., Гловюк А.С., Ковальчук І.В. Організація обліку та аудиту основних засобів. *Економіка і суспільство.* 2017. №8. С. 741-747. URL:http://economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/123.pdf (дата звернення: 16.05.2024).

24. Лозовицький С.П. Внутрішній аудит: теоретичні основи, організація та методика : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2015. 339 с.

25. Петрик О.А., Гойло Н.В. Організаційно-методичні основи внутрішнього аудиту корпоративних прав. Ефективна економіка. 2017. Вип. 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5525 (дата звернення: 22.04.2024).

26. Рудницький В.С. Внутрішній аудит: методологія, організація : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2000. 106 с.

27. Кобилюх Т.О. Організаційні аспекти впровадження внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібної торгівлі фармацевтичними товарами. *Економічний дискурс.* 2014. Вип. 3. С. 121-124.

28. Новик І.В. Організація системи внутрішнього контролю на

підприємстві. *Наукові записки.* 2017. № 2 (55). С. 188-195. URL: http://nz.uad.lviv.ua/static/media/2-55/21.pdf (дата звернення: 06.09.2024).

29. Візіренко С. В., Пімкіна Г. В. Організація і методика виконання процедур аудиторської перевірки фінансових результатів діяльності підприємства. *Міжнародний науково-виробничий журнал.* 2018. № 1 (38). С. 178–185.

30. Каткова Н. В., Бурлан С. А., Ліснічук О.І. Методичні підходи до аудиту фінансових результатів діяльності підприємства. *Ефективна економіка.* 2017. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua (дата звернення: 11.05.2024)

31. Краснікова Н. Г. Теоретико-методичні засади обліково-аналітичного забезпечення внутрішнього аудиту доходів і витрат комунальних некомерційних підприємств охорони здоров'я. *Науковий погляд: економіка та управління.* 2020. № 3. С. 139–144.

32. Лисецький А. С., Чабан Г. В. Організація внутрішнього аудиту доходів від основної діяльності підприємств торгівлі. *Економічний вісник університету. Випуск № 36/1.* С. 128–138 URL: https://journals.indexcopernicus.com/ api/file/viewByFileId/395208.pdf

33. Макаренко А. П. Кутова М. В. Аудит доходів від реалізації продукції як дієвий засіб підвищення ефективності діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід: Науково-практичний журнал.* 2018. № 2. С. 18–23.

34. Максімова В. Ф. Класифікація внутрішнього економічного корпоративного контролю. *Вісник Львівської комерційної академії.* 2004. № 16. С. 316–322.

35. Мулик Я. І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Агросвіт.* 2020. № 17–18. С. 28–38.

36. Новик І. В. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Наукові записки.* УАД. 2017. № 2. С. 188–196.

37. Овчарова Н. В., Горбань П. М. Організаційні засади проведення

внутрішнього аудиту доходів підприємства. *Сучасні проблеми економіки, обліку, фінансів і права:* збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції. Полтава : ЦФЕНД, 2022. 131 с.

38. 3.Податковий Кодекс України (редакція від 21.11.2021 року) [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text. (дата звернення: 10.03.2024)

39. Пантелеєв В. П. Засади організації внутрішнього контролю підприємств. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту.* 2017. № 1–2. С. 15–22.

40. Станкевич Г. Особливості системи внутрішнього контролю підприємства та роботи внутрішнього аудитора. *Аудитор України. Методика та практика аудиту.* 2014. № 9 (226). С. 32–37.

41. Овчарова, Н., & Горбань, П. (2022). Внутрішній аудит доходів підприємства: організаційно-методичні засади. *Економіка та суспільство*, (43). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-20 (дата звернення: 11.04.2024)

42. Яцунська О. С. Процедура зменшення корисності основних засобів: організаційно-методичні аспект. *Бізнесінформ*. № 8. 2016. С. 130-140.

43. Яцунська О.С. Проблеми відображення зменшення корисності основних засобів. Приазовський економічний вісник. 2018. №5. С. 434-439 URL:http:///ecnem_2012_9(2)__83.pdf (дата звернення: 08.04.2024)